

Mer inne enn ute

Ulf Sverdrup, 18 mars 2018

Foto: Mission of Norway to the EU/Creative Commons/CC BY 2.0

NYE SPILLEREGLER? «Dersom EU trekker klarere grenser til tredjeland, vil dette kunne bety at handlings- og mulighetsrommet for Norge kan redefineres,» skriver Ulf Sverdrup i Dagens Næringsliv-kronikk. Her er statsminister Erna Solberg på pressekonferanse med EU-kommisjonens president, Jean-Claude Juncker, i 2015.

Det pågår en debatt om EØS-avtalens fremtid, om Norges status og handlingsrom, og vår rolle i utformingen av fremtidens Europa. Mye er skrevet og sagt om hvordan de norske erfaringene rundt EØS kan inspirere EU eller Storbritannia, men kan brexitforhandlingene også si noe om Norges forhold til Europa og EU?

Jeg tror det.

En ting er at det er åpenbart tidkrevende og vanskelig å melde seg ut. Utmeldelsen legger beslag på store administrative og økonomiske ressurser. Den bringer usikkerhet og tærer på tillit og tålmodighet.

Den synes heller ikke å skape noen nasjonal politisk samling, tvert om.

Vi ser også at britene, på tross av sin adskillige forhandlingsmakt, status og ekspertise så langt heller ikke synes å ha oppnådd stort. Dersom noen her hjemme ønsker å sette våre avtaler med EU i spill nå, synes tidspunktet også å være sjeldent dårlig. Ikke engang Storbritannia når toppen av EUs prioriteringsliste.

En annen sak er hvordan brexit nå endrer EU og tydeliggjør EUs forhold til tredjeland. [Christophe Hillion](#), en av mine NUPI-kolleger, har i en vitenskapelig artikkel (kommer i

Common Market Law Review) sett nærmere på nettopp dette. Her hevder han at brexit utgjør et slags konstitusjonelt øyeblikk.

Hans argument er at forhandlingene ikke bare bestemmer vilkårene for Storbritannias utmeldelse, men den danner også en prosedyre som vil gjelde for alle andre land som eventuelt måtte ønske å tre ut av EU i fremtiden. Det aller viktigste er likevel at ved å trekke grensene for hva som skal gjelde for utenforskap, er EU også i ferd med å på nytt definere hva som virkelig menes med medlemskap.

For Norge, som er både utenfor og innenfor på samme tid, er en grensedracting mellom medlem og ikke-medlem svært viktig. Vår «modell» har hele tiden vært basert på at man kan være både utenfor og innenfor på samme tid. Vi har på en måte levd i «iskanten».

Biologer kan fortelle oss at iskanten kan være både dynamisk og svært næringsrik. Men dersom EU trekker klarere grenser til tredjeland, vil dette kunne bety at handlings- og mulighetsrommet for Norge kan redefineres.

I forhandlingene med Storbritannia har EU og medlemslandene etablert noen klare og sentrale prinsipper.

For det første, at det indre marked er udelelig og at de fire frihetene henger sammen. Det betyr at man ikke uten videre kan være med på de deler man liker og forkaste de delene av samarbeidet man ikke liker.

EU og medlemslandene har også fastsatt et prinsipp om at det skal være en balanse mellom rettigheter og forpliktelser. Det betyr at ikke-medlemmer derfor per definisjon skal ha færre rettigheter og dårligere vilkår enn medlemsland.

Endelig slås det fast at EU skal ha autonomi ved egne beslutninger. Det betyr i realiteten at ingen tredjeland eller utenforland skal ha vesentlig innflytelse på EUs beslutninger.

Men det kanskje aller viktigste for Norge er hvordan våre avtaler nå forstås. Fordi vi har EØS-avtalen og en rekke andre avtaler med EU, tolkes vårt samarbeid nemlig som å være av en annen karakter enn forholdet til andre tredjeland.

Norge defineres som en tillitsverdig og konstruktiv samarbeidspartner, og vi er en privilegert assosiert partner. En slik tolking står i en viss kontrast til diskusjonen her hjemme om at Norge er et «lydrike», eller til diskusjonene i Storbritannia om at de nå kan ende opp som en «vassal state».

Dette er ikke bare jus, eller definisjoner, men det har direkte og praktiske virkninger. Mens norske myndigheter og tjenestemenn deltar og medvirker i politikktutformingene på stadig nye områder med EU, også på energipolitikk, meldes det om at sveitsere opplever at de får stadig vanskeligere tilgang til uformelle konsultasjoner. Vi ser det samme i forslaget som nå ligger på bordet om den overgangsavtale som skal gjelde mellom Storbritannia og EU i perioden mars 2019 til 2021. Storbritannia er da ikke lenger medlemmer, men de skal fortsette å følge regelverket. I denne perioden foreslås det svært begrenset tilgang til EUs organer, dårligere enn det man gir EØS-landene.

Brexit synes altså å ha endret Norges status. I det minste har i alle fall EU nå for alvor fått øynene opp for, kjennskap til, og forståelse for EØS-avtalens karakter og dynamikk.

Resultatet er at Norge er oppgradert, ikke nedgradert. Fra å være utenfor, er man nå forstått som å være mer innenfor.

Denne nye statusen kan fort kunne bli en viktig ressurs, nå når EU står foran omfattende endringer. Med ny tysk regjering på plass vil man ventelig for alvor sette i gang nødvendige reformer, i ledtog med en reformvillig fransk president. De nordiske land, inkludert Norge, bør være naturlige bidragsytere og de har vesentlige interesser, erfaringer og kunnskaper som bør tas hensyn til.

Men for å virkelig kunne nyttegjøre seg handlingsrommet må man også her hjemme forlate forestillingen om at vi først og fremst står utenfor, og at Norge ikke er en del av integrasjonsprosessen. Norge er selvsagt ikke medlem i EU, men vi er likevel tett assosiert og på mange måter mer inne enn ute.

Vi bør derfor også i større grad tenke og agere deretter.

Denne kronikken ble først publisert av [Dagens Næringsliv](#) mandag 19. mars.